

دکتر مهتاب علی نژاد
جامعه‌شناس

هویت زنان به گونه‌ای شکل گرفته است که اپثار گر و حمایت‌کننده باشند. حس اپثار گری زنان که در هویت ایرانی به دلایل فرهنگی قوی تر جلوه می کند سبب می شود آنان پیش از آنکه سلامت خود را در نظر بگیرند سلامت سایر افراد خانواده و کسانی را که در برابرشان احساس مسئولیت دارند در نظر آورند. از خودگذشتگی در اثر یادگیری اجتماعی در هویت زنان شکل گرفته است و اموری اجتماعی فرهنگی است. سلامت جسم یا سلامت روان زنان در واقع انشعابی از سلامت اجتماعی است. حال آنان خوب است اگر حال خانواده‌شان خوب باشد و بیمار و رنجوری می‌شوند اگر چنان که انتظار دارند نیازهای خانواده تأمین نشود.

✚ خودمحوری یا دیگرمحوری؟

باید تأکید کرد سلامت زنان از یک سو به میزان توجه خودشان به میزان سلامتشان و از سوی دیگر به میزان توجه جامعه و نهاد‌های اجتماعی به سلامت آنان بستگی دارد. جالب است بدانید حتی زمانی که می‌گوییم سلامت زنان به میزان توجه خودشان به حفظ سلامتشان بستگی دارد، با هم پای جامعه در میان است زیرا زنان از طریق فرایند جامعه‌پذیری و پرورش از کودکی تا بزرگسالی و آموزه‌های فرهنگی است که نوع رفتار با خود و میزان توجه یا رسیدگی به سلامت خود را فرامی‌گیرند. اگر به تجربیات خود رجوع کنید، احتمالا نمونه‌های متعددی از سبک خودمراقبتی را در میان زنان اطرافتان از خودتان گرفته تا مادران و خواهران و مادر بزرگ‌ها ... و خواهید دید. میزان در اولویت قرار دادن خود در بین زنان متفاوت است. برخی رویکردی خودمحورتر و برخی رویکرد دیگرمحور دارند که به دلیل آموزش‌های متفاوت خانوادگی و نسلی است زیرا یکی از منابع بی‌قیدو شرط آموزشی زنان مادران و مادر بزرگ‌ها در نسل‌های پیشین هستند.

✚ تقدس ازخودگذشتگی

اگر این سبک‌های گوناگون را با دقت بیشتری

سلامت زنان در گرو رفع تناقض‌هاست

هفته ملی سلامت زنان باید به فرصتی برای کاهش مشکلات تبدیل شود

سلامت زنان را مورد توجه قرار داده‌اند در بسترسازی برای تأمین سلامت عمومی جامعه نیز موفق تر عمل کرده‌اند زیرا زنان سالم از توانمندی بیشتری برای پرورش نسل برخوردارند.

✚ کووید ۱۹ و تأثیر آن بر سلامت زنان

زندگی در جهان پرمخاطره کنونی که با فشارهای اقتصادی مضاعف همراه شده وضعیت سلامت روان کل جامعه را در معرض آسیب‌های متعدد قرار داده است. در این میان، مخاطره‌آمیز شدن سلامت زنان که کانون خانواده نیز بر درایت و دانش و سلامت آنان استوار است و از آنان انتظار می‌رود آرامش‌دهنده سایر اعضای خانواده در شرایط بحرانی زیست اجتماعی و فردی باشند از این روند مستثنا نیست. به‌ویژه به این علت که بحران کووید ۱۹ و فرار و فرودهای قرنطینه‌های خانگی و محدودیت‌های اشتغال و افزایش دورکاری‌ها سبب شده روند معمول زندگی زنان با مخاطرات تازه‌ای نظیر حضور مداوم اعضا خانواده در منزل روبه‌رو شود که سبک معمول زندگی زنان را تغییر داده است. به این دلیل از حضور پررنگ‌تر یا مداوم سایر اعضای خانواده به صورت بیست و چهارساعته در منزل با عنوان «مخاطره» یاد کردم که طولانی شدن مدت این بحران و افزایش تنش‌های موجود در خانواده‌ها این موضوع را بر پژوهشگران اجتماعی آشکار کرد که افراد جامعه برای تعامل مثبت و هم‌زیستی طولانی مدت در فضای محدود منازل شهری و در تنگناهای اقتصادی آموزش ندیده‌اند و مهارت کنترل خشم، همدلی، مدیریت بحران هنگام کاهش منابع و امکانات جامعه و متعاقب آن در کانون‌های خانوادگی را نیاموخته‌اند. در این میدان تنگنای زیستی، زنان بر اساس رویکردی هویت‌محور و فرهنگی سعی داشته‌اند و دارند که بحران‌های درون کانون خانواده را که ریشه اجتماعی دارند مدیریت کنند. این در حالی است که خودشان نیز در معرض آسیب‌های متعددی از قبیل اضطراب‌های ناشی از تأمین نشدن اقتصادی برای بقای خود و خانواده‌شان هستند. استرس‌ها و فشارهای اجتماعی زندگی مدرن که این روزها با اضطراب‌های اقتصادی متعدد و خستگی‌ها و افسردگی‌های ناشی از طولانی مدت شدن بحران کووید ۱۹ جلوه‌ای مضاعف به خود گرفته‌اند، در ابعاد متفاوتی سلامت زنان را بیش از گذشته در معرض خطر قرار داده‌اند. سازمان‌های اجتماعی اعم از سازمان بهداشت و درمان تا آموزش سعی دارند با طرح همایش‌ها و غربالگری‌ها و برنامه‌ها

توجه عمومی را به افزایش آگاهی درباره اهمیت سلامت زنان در بین زنان و سایر اقشار جامعه جلب کنند، این نکته مهم است که سازمان‌های متعدد تنها قادر خواهند بود مسیرهای حفظ سلامت را خاطر نشان کنند یا با برنامه‌های کوتاه‌مدت خود و تخصیص امکانات اولیه در بحث سلامت جسم وارد شوند و زنان را ترغیب کنند در کنار امر فرهنگی و انتظارات اجتماعی اپثار محور، جایی هم برای توجه روزانه یا سالانه برای حفظ سلامت خود باز کنند.

✚ جامعه به اصلاح تغییر نگرش نیاز دارد

این تدابیر راهگشا و خوب‌اند، کوتاه‌مدت‌اند. علاوه بر آن، به تأمین اقتصادی نیاز دارند که برای همه زنان، دستیابی یکسان به راهکارهای پیشنهادی یا الزامی نهاد‌های اجتماعی امری پایدار نخواهد بود. اهمیت مدیریت بدن از جمله دستاوردهای اجتماعی در راستای حفظ یا افزایش یا حتی تلاش برای جلوگیری از فروپاشی سلامت زنان است. طبق پژوهش‌های اجتماعی حوزه زنان، به نظر می‌رسد تمهیدات نهادی و سازمانی نظیر توجه دادن و آگاهی‌بخشی در زمینه‌های پزشکی مانند بهداشت باروری و خودمراقبتی‌های لازم در فرایند زیست زنان از نوزادی تا مرگ، رویکردی مثبت و امیدبخش است، توجه به ریشه‌یابی علل اجتماعی بسیاری از بیماری‌های جسمی و روانی برای زنان مدل کارآمدتری برای حفظ یا سوق دادن جامعه به سوی جامعه سلامت خواهد بود. باورهای فرهنگی و انتظارات اجتماعی که از زن امروز در عرف اجتماعی وجود دارد مطابقت متناسبی با هویت زن امروز ندارد. چنانچه جامعه بتواند انتظارات خود را اصلاح کند و نهاد‌های متولی به اصلاحات فرهنگی که راه فهم هویت امروزی زنان گام بردارد نوید روشنی خواهد بود برای سلامت زنان و سلامت عمومی جامعه زیرا زنان به فهم صحیح و کم‌تناقضی از خود با توجه به معیارها و انتظارات اجتماعی دست خواهند یافت و کاهش تناقض‌های میان آنچه از زنان خواسته می‌شود و آنچه ایشان می‌توانند برآورده کنند با توجه به شرایط و امکانات زیستی عصر ارتباطات و بحران‌های فرهنگی و اقتصادی، به عملکرد بهتری در زمینه خودمراقبتی زنان و شفافیت مسیر برای سیاست‌گذاران عمومی در حوزه سلامت جامعه منجر خواهد شد. سلامت زنان امروزه بستگی مستقیمی با رفع تناقض‌های موجود میان هویت زن امروز با انتظارات اجتماعی متضاد از او دارد. سلامت جسم در گرو سلامت روان و سلامت روان در گرو فهم روشن از هویت زنان است.

چنانچه جامعه بتواند انتظارات خود را اصلاح کند و نهاد‌های متولی به اصلاحات فرهنگی در راه فهم هویت امروزی زنان گام بردارد نوید روشنی خواهد بود برای سلامت زنان و سلامت عمومی جامعه زیرا زنان به فهم صحیح و کم‌تناقضی از خود با توجه به معیارها و انتظارات اجتماعی دست خواهند یافت

(۴)

شهربانو

جشن فراسید، سپینود به مادرش اطلاع داد که برزو بیمار است و ما به جشنگاه نمی‌آییم. صبحگاه نیز منتظر ماندند تا شنگل و یاران سوی جشنگاه روند و پس از ساعتی، بهرام و سپینود با همراهان ایرانی بهرام رهسپار ایران شدند. اطرافیان خبر قرار بهرام را به گوش شنگل رساندند. او نیز با سپاهش به دنبال بهرام راهی شد. سپینود و بهرام به رودی رسیدند و از رود گذشتند. بعد از اندکی، شنگل به آن رود رسید و دخت خود را دید. سپینود را متهم کرد که فریب شوهرش را خورده و از پدر دل‌کنده است و به بهرام گفت: تویی وفاپی کردی. بهرام نیز پاسخ داد: مرا سرزنش نکن که من شاه ایران زمینم و هرگز به توبدی نخواهم کرد. سپینود نیز از این پس شهپانوی ایران می‌شود و اگر پای به ایران بگذاری، چون پدر، بزرگ خوانمت. شنگل که راز بهرام را بشنید، کلاه از سر برداشت و به سوی آن‌ها رفت و عذرخواهی کرد. سپس بازگشت. بهرام و سپینود نیز به ایران آمدند و بعد از چندی، سپینود به دین همسر ایمان آورد.

بر جان هندیان انداخته بودند بکشد. بهرام نیز اجابت کرد. بار دیگر، بهرام عزم رفتن کرد و شنگل از ترس جنگ با ایرانیان، رو به بهرام گفت: به پاس قدردانی از الطاف تو، می‌خواهم دخترم را به همسری‌ات درآورم. باشد که تو در اینجا ماندگار شوی. سه دختر بیامدو چو خرم بهار/ به آرایش و بوی و رنگ و نگار بهرام از میان ۳ دخت شنگل، سپینود را که شرم در نگاهش موج می‌زد و ناز در چهره داشت برگزید. شنگل نیز گنج بسیار با دخت خود راهی خانه بهرام کرد. در زمانی کوتاه، مهر بهرام در دل سپینود رخنه کرد و علاقه به شوی به حدی رسید که تاب دوری نداشت. روزی بهرام رو به سپینود گفت، رازی دارم که خواهم بر تو فاش کنم و تو رازدارم شوی. من در ایران مقامی والا دارم که اگر با من به ایران بیایی، تو نیز بر زنان ایرانی افسر می‌شوی. سپینود در جواب گفت: بهترین زنان آنان هستند که همسرانشان از ایشان راضی باشند. من نیز سر احترام به خواسته تو فرود می‌آورم. برای رفتن و فرار از دست پدر نیز چاره‌ای دارم. هرسال در بیشه‌ای جشنی برای شاه هند برگزار می‌شود و آن زمان بهترین موقع برای راهی شدن است. چون شب

پوشاک زنان خراسان در آینه پژوهش

غلامرضا آذری خاکستر
گرمس و پژوهشگر تاریخ

هم‌اکنون پوشاک به عنوان یکی از دغدغه‌های بشری توانسته است بخش عمده‌ای از بازار و تجارت را به خود اختصاص دهد که از دیرینه و سابقه تاریخی برخوردار است. بخش چشمگیری از فرهنگ ملل و تمدن‌ها در پوشاک و نوع پوشش آن‌ها تجلی پیدا کرده است و همواره ساختارهای فرهنگی باعث شده‌اند پوشاک از تنوع برخوردار باشد. تاکنون پژوهش‌های مختلفی راجع به تاریخچه و نوع پوشش مردم انجام شده است که مطالعات درباره پوشش زنان در آن‌ها دیده می‌شود. در خراسان نیز تنوع قومی و قبیله‌ای باعث شده است در هریک از مناطق زنان پوشش مخصوص داشته باشند. هرچند از لایه‌لای اسناد، متون تاریخی و سفرنامه‌ها نمی‌توان اطلاعاتی درباره لباس زنان خراسان به دست آورد، به‌طور پراکنده مطالبی در این زمینه باقی مانده است. هانری رنه دالمانی، جهانگرد فرانسوی که در روزگار قاجاریه سفری به خراسان داشته، در توصیف پوشاک زنان کرد قوچان در نوشته‌ای کوتاه آن‌ها را «سرخ‌پوش» خوانده است. به هر حال، چنین نوشته‌های پراکنده‌ای نمی‌تواند تحقیق جامع و کاملی درباره تاریخ پوشاک زنان خراسان فراهم آورد. پوشاک و پوشش‌های زنان متناسب با قومیت‌ها و جغرافیا متغیر اما آگاهی اشتراکات فرهنگی در طراحی لباس‌ها خودنمایی می‌کند. دقت در دوخت و نوع پوشش باعث شده است شاهد تنوع لباس در بین زنان باشیم. در خراسان نیز به دلیل وجود اقوام و طوایف مختلف اعم از کرد (کرمانج)، ترک، ترکمن، تات، فارس و ... مجموعه‌ای از دوخت‌های مختلف وجود دارد که در هریک از این پوشش‌ها هنرهای زیبایی به کار رفته است. هنر دوخت لباس در گذشته یکی از مشاغل مهم مطرح بوده و در برخی خاندان‌ها نسل‌ها ادامه داشته است. هرچند با گذر زمان نوع پوشش نیز تا حدی تغییر می‌کند و هر سال شاهد مدگرایی و طرح‌های مختلف هستیم، باز آفرینی و احیای لباس‌های گذشته با روش‌های جدید می‌تواند خطر نابوی آن را کاهش دهد و به حفظ میراث گذشتگان رونق بخشد. اکنون برخی هنرمندان طراحی دوخت با اتکا به دوخت‌های سنتی به خلق و احیای پوشش زنان در گذشته فعالیت دارند. در نگاهی کلی، پژوهش‌های منتشرشده درباره پوشش زنان خراسان اغلب میدانی و بدون پیشینه تاریخی صورت گرفته‌اند. سارا وطن‌دوست در پژوهشی با عنوان «پوشاک و زیورآلات معشایر کرمانج خراسان» ضمن معرفی و توصیف پوشاک و زیورآلات زنان و پوشش مردان طوایف کوچ‌رو کرمانج و چندین طایفه اسکان‌یافته، از نظر رنگ، طرح، نوع پارچه، اندازه، تزئینات و شکل استفاده از آن‌ها در مراسم غم و شادی، به بررسی تأثیرپذیری و تفاوت‌ها و شباهت‌های پوشاک و زیورآلات هر طایفه با طایفه دیگر پرداخته است یا ناهید امیدی، کارشناس امور هنری، در سال ۱۳۸۲ کتابی با عنوان «دیده‌دل و دست» تألیف کرده درباره عوامل تأثیرگذار بر پوشاک و نوع پوشش زنان مناطق مختلف خراسان از درگز تا مناطق مرزی تربت‌جام و تایباد پژوهش کرده است. ناهید دانشدار، پژوهشگر خراسانی دوخت‌های سنتی، در کتاب «نقش‌های ماندگار» به ملیله‌دوزی و سرمه‌دوزی و نوع پوشاک مردم ایران پرداخته است. پروین فروزنده نیز در کتاب «لباس‌های محلی و سنتی استان خراسان» پژوهش ارزنده‌ای انجام داده است.

دوره‌های آموزشی ازدواج الزامی شود

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی پیشنهاد لایحه «الزامی شدن گذراندن دوره‌های آموزشی مرتبط با ازدواج» را برای سیر مراحل بررسی و تصویب، به کمیسیون علمی، تحقیقاتی و فناوری هیئت دولت ارسال کرده است. بر اساس آنچه از سوی دولت اعلام شده، یکی از اهداف تهیه این لایحه، عملیاتی کردن سیاست‌های کلی جمعیت در راستای تأکیدات مقام معظم رهبری است.

